

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ЗАТВЕРДЖУЮ**  
Ректор Національного транспортного  
університету

професор М.Ф. Дмитриченко

« \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2020 р.

**ПРОГРАМА**  
Державного екзамену  
для здобуття ступеня бакалавра  
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»  
(освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»)

Затверджено на засіданні навчально-методичної комісії ЦЗДН НТУ  
29 серпня 2019 року, протокол № 1

Директор Центру  
Заочного та дистанційного навчання \_\_\_\_\_ С.В.Ковбасенко

**Київ 2020**

Програма державного екзамену для здобуття ступеня бакалавра за фаховим спрямуванням 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Фінанси / Укладачі: проф.. Базилюк А.В.

Гроші і кредит / Укладачі: доц.. Жулин О.В.

Податкова система / Укладачі: ст..викл. Горобінська І.В.

Критерії оцінювання

Директор Центру

Заочного та дистанційного навчання \_\_\_\_\_

С.В.Ковбасенко

Відповідальна за програму: ас. Бойко А.А.

## ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Метою державного екзамену є оцінка рівня знань фахівців з обліку і оподаткування ступеня бакалавра напряму підготовки 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»).

Програма розроблена згідно з освітньо-професійною програмою, кваліфікаційною характеристикою і навчальним планом підготовки бакалаврів з напряму 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» у Національному транспортному університеті.

Програма включає питання державного екзамену з ряду дисциплін фахової підготовки бакалаврів з обліку і аудиту, передбачених навчальним планом з фахового спрямування 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

В білетах для державного екзамену передбачено 3 питання та 5 тестових завдань з основних професійно-орієнтованих дисциплін.

# 1. ФІНАНСИ

## Тема 1. Необхідність, поняття і функції фінансів

Предмет науки про фінанси. Фінанси – специфічна форма суспільних відносин. Об'єктивні передумови виникнення і розвитку фінансів. Фінанси як економічна, вартісна, розподільна, історична категорія. Специфічні ознаки фінансів, їх суспільне призначення. Фінансові ресурси як матеріальні носії фінансових відносин.

Фінансові категорії як форма наукового пізнання сутності фінансових відносин. Прості і складні фінансові категорії. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями.

Функції фінансів як виявлення суттєвих ознак, властивостей і суспільного призначення фінансів. Розподільна функція, її зміст. Об'єкти і суб'єкти розподілу і перерозподілу вартості суспільного продукту. Контрольна функція. Фінансова інформація та її роль у реалізації контрольної функції. Взаємозв'язок розподільної і контрольної функцій. Дискусійні питання щодо функцій фінансів.

## Тема 2. Фінансова система

Поняття фінансової системи і теоретичні основи її побудови. Структура фінансової системи. Сфери та ланки фінансових відносин, їх характеристика. Взаємовідносини між окремими сферами та ланками фінансової системи.

Правові та організаційні основи фінансової системи. Державне регулювання фінансових відносин. Функції Президента, законодавчих і виконавчих органів державної влади щодо загального управління фінансовими потоками. Оперативне управління фінансовою системою. Управлінські функції Міністерства фінансів і його регіональних управлінь і відділів, Контрольно-ревізійної служби, Державної податкової адміністрації, Державного казначейства, Рахункової палати, Пенсійного фонду, Національного банку України, Міжбанківської валютної біржі, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Розмежування функцій між управлінськими фінансовими установами.

Роль фінансової системи держави у забезпеченні умов економічного зростання.

## Тема 3. Фінансова політика і фінансовий механізм

Фінансова політика – складова економічної і соціальної політики держави. Складові фінансової політики. Завдання і принципи фінансової політики. Стратегія і тактика фінансової політики.

Фінансова політика в умовах фінансової кризи. Стабілізація фінансового стану в Україні та шляхи її забезпечення.

Фінансовий механізм як сукупність форм і методів організації фінансових відносин. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою. Складові елементи фінансового механізму.

Фінансове планування і прогнозування: суть, принципи, методи, завдання. Система фінансових планів, їх характеристика. Зведене фінансове планування. Баланс фінансових ресурсів і витрат держави.

Фінансовий контроль. Зміст фінансового контролю, його призначення. Види, форми і методи фінансового контролю. Фінансовий аудит як незалежний фінансовий контроль. Суб'єкти фінансового контролю в Україні, їх функції.

Фінансові норми і нормативи; фінансові ліміти і резерви; фінансові стимули і санкції. Їх використання для активізації економічного зростання й підвищення суспільного добробуту.

#### **Тема 4. Державні фінанси**

Поняття публічного фінансового господарства і державних фінансів. Склад і структура державних фінансів, характеристика їх грошових потоків.

Державні доходи і державні витрати – основоположні категорії державних фінансів. Фінансові ресурси держави. Джерела формування державних доходів, фактори їх зростання. Державні витрати на задоволення суспільних благ і послуг.

Система державних фінансів за їх ієрархічним рівнем – загальнодержавні і місцеві фінанси.

Державні фінанси як інструмент регулювання економіки. Кейнсіанська бюджетна політика стабілізації економіки і стимулювання економічного зростання. Зміна економічних доктрин «економіки попиту» на «економіку пропонування» та її вплив на фінансові методи державного регулювання економічних процесів.

Проблеми державних фінансів у період ринкової трансформації економіки. Криза державних фінансів і шляхи фінансової стабілізації. Менеджмент державних фінансів.

#### **Тема 5. Податки і податкова система**

Сутність і функції податків. Класифікація податків, її ознаки. Види податків. Прямі податки. Непрямі податки. Елементи системи оподаткування. Теоретичні питання перекладання податків та ухилення від їх сплати.

Податкова система: поняття, основи побудови. Становлення та розвиток податкової системи України. Податковий кодекс України, його значення для формування і функціонування науково-обґрунтованої і стабільної податкової системи держави.

#### **Тема 6. Бюджет і бюджетна система**

Бюджет як економічна і правова категорія. Місце і значення бюджету в загальній системі фінансових відносин. Розподільна і контрольна функція бюджету. Бюджетний механізм фінансового регулювання і посилення його конструктивного впливу на реалізацію стратегії економічного і соціального розвитку України.

Бюджетна система: поняття і принципи побудови. Критерії розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи. Міжбюджетні відносини. Регулювання міжбюджетних відносин. Міжбюджетні трансферти. Види міжбюджетних трансфертів. Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості та їх використання для визначення розподілу міжбюджетних трансфертів. Порядок надання міжбюджетних трансфертів.

Бюджетний процес. Поняття бюджетного процесу і його складові етапи. Організаційні засади бюджетного планування. Порядок складання, розгляду і

затвердження проектів державного і місцевих бюджетів. Виконання бюджетів за доходами і видатками. Секвестр бюджету. Захищені статті видатків бюджету.

Казначейська система виконання державного і місцевих бюджетів.

Бюджетні права державних органів законодавчої і виконавчої влади.

### **Тема 7. Доходи і видатки державного бюджету**

Економічна сутність доходів і видатків бюджету. Форми їх прояву і матеріальне втілення. Загальний і спеціальний фонди державного бюджету. Класифікація бюджетних доходів. Джерела формування бюджетних доходів. Форми і методи мобілізації грошових коштів у бюджет.

Податкові і неподаткові надходження, їх склад і структура. Офіційні трансферти.

Видатки державного бюджету, їх класифікація. Основні напрямки використання бюджетних коштів. Поточні та капітальні видатки. Витрати державного бюджету на соціальний захист населення. Склад і структура витрат державного бюджету в соціально-культурній сфері. Фінансування науки. Витрати державного бюджету на фінансову підтримку економіки. Витрати на оборону і державне управління.

Бюджетне фінансування. Форми бюджетного фінансування.

Бюджетний дефіцит. Поняття і причини виникнення. Стійкий і тимчасовий бюджетний дефіцит. Методи розрахунку бюджетного дефіциту. Проблеми скорочення і можливі джерела покриття бюджетного дефіциту.

### **Тема 8. Місцеві фінанси**

Сутність місцевих фінансів, їх склад і роль у здійсненні політики зміцнення економічної самостійності адміністративно-територіальних формувань.

Фінансові ресурси місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Склад доходів місцевих бюджетів. Закріплені доходи. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів. Загальний і спеціальний фонди місцевих бюджетів.

Видатки місцевих бюджетів. Обов'язкові видатки і видатки на реалізацію делегованих центральною владою повноважень. Соціальна направленість видаткової частини місцевих бюджетів. Фінансування місцевого господарства.

Бюджет розвитку місцевих бюджетів. Позички місцевим бюджетам. Обслуговування боргу місцевих рад.

Зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні.

### **Тема 9. Державний кредит і державний борг**

Економічна сутність державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави і покритті бюджетного дефіциту. Відмінність державного кредиту від банківського.

Види державного кредиту. Внутрішній і зовнішній державний кредит. Розвиток міжнародного й умовного державного кредиту.

Форми внутрішнього державного кредиту. Державні позики, їх види. Класифікація державних внутрішніх позик. Обернення частини вкладів населення у

державний кредит. Залучення коштів загальнодержавного позикового фонду. Казначейські позики. Гарантовані позики як форма умовного державного кредиту.

Форми зовнішнього державного кредиту. Державні зовнішні позики. Позики міжнародних фінансових організацій. Міжурядові позики, зовнішні банківські кредити, їх значення у фінансовій підтримці України.

Державний борг. Види державного боргу. Структура державного боргу, механізм його формування.

Боргова залежність держави. Її критичний рівень. Вплив державного боргу на фінансовий стан держави.

Управління державним боргом і його обслуговування.

### **Тема 10. Фінанси підприємницьких структур**

Сутність фінансів підприємств, їх функції та основи організації.

Характеристика грошових потоків на підприємстві і процесу формування фінансового результату.

Фінансові ресурси підприємств, їх склад і класифікація, джерела утворення і напрями використання.

Виручка від реалізації продукції, робіт і послуг, її утворення і розподіл.

Характеристика результату фінансової діяльності. Балансовий і чистий прибуток. Фактори формування прибутку: обсяги виробництва, ціна, собівартість. Сучасні тенденції зміни фінансової діяльності підприємств і причини цих змін.

Розподіл прибутку. Фонди грошових коштів, що формуються за рахунок прибутку: фонд нагромадження, фонд споживання, резервний фонд.

Оборотні кошти підприємств: економічна суть, джерела утворення, сфера застосування. Основні причини скорочення обігових коштів в Україні.

Основні засоби виробництва, їх вартісна оцінка, порядок відтворення, економічне значення амортизаційних відрахувань.

Принципи організації фінансів комерційних організацій і підприємств: господарська і юридична відокремленість, самоокупність, прибутковість, самофінансування, фінансова відповідальність, матеріальне заохочення.

Особливості фінансових відносин на підприємствах різних форм власності і господарювання.

### **Тема 11. Страхування і страховий ринок**

Економічна необхідність і роль страхування в забезпеченні безперервності суспільного виробництва. Особливості фінансових відносин у сфері страхування. Функції страхування.

Суб'єкти страхових відносин: страховик, страхувальник, застрахований отримувач.

Форми і методи страхового захисту. Система страхових фондів.

Класифікація страхування за об'єктами і за ознакою ризику. Принципи обов'язкового і добровільного страхування.

Страхування майна юридичних і фізичних осіб, його види і форми.

Страхування кредитних і фінансових ризиків. Економічна необхідність, значення і види. Умови страхування кредитних і фінансових ризиків.

Особисте страхування, його сутність і значення в забезпеченні соціального захисту громадян. Види особистого обов'язкового і добровільного страхування.

Перестраховування. Необхідність і роль перестраховування в забезпеченні сталості страхових операцій.

Доходи і витрати страховика. Страхові платежі як основне джерело доходів страховика. Витрати на виплату страхового відшкодування і страхових сум, відрахування в запасні і резервні фонди.

Фінансові результати страхових операцій, їх рентабельність. Прибуток страхових організацій, його розподіл і використання.

Страховий ринок. Поняття страхового ринку і його організаційна структура. Учасники страхового ринку. Організаційні форми існування страхових компаній.

Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні. Ліцензування страхової діяльності.

Формування і розвиток страхового ринку в Україні.

### **Тема 12. Фінансовий ринок**

Сутність фінансового ринку, його роль у мобілізації і розподілі фінансових ресурсів. Економічні передумови функціонування фінансового ринку в Україні. Суб'єкти фінансового ринку.

Структура фінансового ринку. Грошовий ринок. Ринок кредитних ресурсів. Фондовий ринок як найважливіший сегмент фінансового ринку. Первинний і вторинний фондовий ринок, їх призначення. Біржовий і позабіржовий ринок цінних паперів.

Види цінних паперів, які можуть випускатись і обертатися в Україні. Основні характеристики цінних паперів.

Правове регулювання фондового ринку. Державний контроль за випуском і обігом цінних паперів.

Фондова біржа: правове становище, організація і порядок роботи. Функції фондової біржі. Порядок допуску цінних паперів до обігу на фондових біржах.

Ринок фінансових послуг, його роль у функціонуванні економічної системи. Види фінансових послуг.

Перспективи розвитку фінансового ринку в Україні.

### **Тема 13. Міжнародні фінанси**

Сутність, призначення і роль міжнародних фінансів. Світові фінансові потоки: валютні, кредитні, фінансові ринки. Міжнародна фінансова інтеграція та її вплив на фінансові інтереси країн і регіонів.

Фінансова діяльність міжнародних організацій. Фінанси Організації Об'єднаних Націй і Європейського Союзу.

Міжнародні фінансові інституції: Міжнародний валютний фонд, Група Світового банку (Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міжнародна асоціація розвитку, Міжнародна фінансова корпорація, Агентство з гарантування багатосторонніх інвестицій). Банк міжнародних розрахунків. Європейський Інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку. Їх завдання, сфери діяльності, формування капіталів та ресурсів.



Співпраця України з міжнародними фінансовими інституціями. Проблеми гармонізації фінансів України відповідно до критеріїв і стандартів Європейського співтовариства. Міжнародний фінансовий ринок: міжнародний ринок грошей (валютний ринок), міжнародний ринок кредитних ресурсів, міжнародний ринок цінних паперів.

## **Орієнтовані питання для фахового вступного випробування**

### ***Питання I рівня складності***

1. Первинними доходами суб`єктів економіки є...
2. Вторинні доходи – це...
3. Метод прямого втручання держави в механізм формування обмінних курсів має назву...
4. Сукупність створених населенням цільових грошових фондів являє собою...
5. Довготривалий курс фінансової політики, який передбачає вирішення великомасштабних завдань, – це...
6. Основними факторами, які впливають на величину прибутку, є...
7. Грошові відносини, що виникають при здійсненні підприємницької діяльності в процесі формування, розподілу і використання власного капіталу та цільових фондів, – це...
8. Втручання центрального банку в операції на валютному ринку з метою впливу на курс національної валюти шляхом купівлі-продажу закордонної валюти має назву...
9. Сукупність різних сфер фінансових відносин, у процесі реалізації яких формуються і використовуються різноманітні грошові фонди, – це...

### ***Питання II рівня складності***

1. Сутність фінансів, їх функції. Об`єкти і суб`єкти фінансових відносин.
2. Поняття фінансової системи та її складові елементи.
3. Система управління фінансами. Об`єкти і суб`єкти управління.
4. Характеристика суб`єктів фінансових відносин та їх інтересів. Моделі фінансових відносин та їх характеристика.
5. Стратегія і тактика фінансової політики.
6. Основні напрямки та методи реалізації фінансової політики.
7. Формування і розподіл прибутку підприємств.
8. Класифікація фінансових ресурсів підприємства. Джерела утворення фінансових ресурсів підприємства.
9. Характеристика факторів, що впливають на фінансовий результат діяльності підприємства.
10. Характеристика бюджетної системи та її принципів.
11. Сутність та структура ринку цінних паперів.
12. Характеристика методів організації фінансової діяльності підприємств.
13. Назвіть основні концепції побудови бюджетної політики і в чому полягає її суть.
14. Фінансові результати діяльності підприємств. Фактори, що визначають фінансові результати діяльності підприємств.

15. Місцеві бюджети, їх роль в забезпеченні адміністративно-територіальних формувань.
16. Характеристика бюджетного дефіциту.
17. Причини виникнення та заходи зменшення бюджетного дефіциту.
18. Характеристика доходів державного бюджету.
19. Характеристика видів державного боргу.
20. Характеристика основних стадій бюджетного процесу.
21. Методи реалізації міжбюджетних відносин.
22. Основні показники доходів населення.
23. Сутність та функції фінансів підприємств.
24. Принципи організації фінансів комерційних структур.
25. Фонди цільового призначення, їх характеристика та порядок утворення.
26. Сутність фінансового ринку. Характеристика основних операцій на фінансовому ринку.
27. Суть, роль та економічна значимість страхування. Принципи страхування.
28. Сутність зовнішньоекономічної діяльності, об'єкти, суб'єкти та основні завдання.
29. Характеристика видів, форм і методів фінансового контролю. Суть значення та необхідність фінансового контролю.
30. Функції Міністерства фінансів України.
31. Фінансове планування: сутність, методи, принципи, завдання.
32. Міжнародні фінансові інститути: основні завдання та функції.
33. Характеристика місцевих фінансів та їх призначення.

### Список рекомендованої літератури

1. Базилевич В.Д. Державні фінанси : навчальний посібник / В.Д. Базилевич. – К. : Атіка, 2004. – 368 с.
2. Василик О.Д. Теорія фінансів : підручник / О.Д. Василик. – К. : НІОС, 2000. – 416 с.
3. Лисенков Ю.М. Міжнародні фінанси : навчальний посібник / Ю.М. Лисенков. – К. : Університет «Україна», 2007. – 287 с.
4. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія) : навчальний посібник / В.М. Опарін. – К. : Видавництво КНЕУ, 2001. – 240 с.
5. Пилипенко І.І. Фінанси : навчальний посібник / І.І. Пилипенко, О.П. Жук; Держ. академія статистики, обліку та аудиту. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 266 с.
6. Роль В.Ф., Сергієнко В.В., Попова С.М. Фінансове право : навчальний посібник / В.Ф. Роль. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.
7. Романенко О.Р. Фінанси : підручник / О.Р. Романенко. – 3-є вид., стер. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
8. Сунцова О.О. Місцеві фінанси : навчальний посібник / О.О. Сунцова. – К. : центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
9. Фінанси : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. – 2-е вид., перероб. і доп. / О.Р. Романенко, С.Я. Огородник, М.С. Зязюн, А.А. Славкова. – К. : КНЕУ, 2006. – 387 с.

## **2. ГРОШІ І КРЕДИТ**

### **Тема 1. Сутність і функції грошей**

Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей. Роль держави у створенні грошей. Сутність грошей. Гроші як гроші та гроші як капітал. Форми грошей, причини та механізм їх еволюції. Вартість грошей. Вартість грошей і час. Функції грошей. Роль грошей у розвитку економіки. Теорії грошей.

### **Тема 2. Історія розвитку і сучасний стан теорії грошей**

Розвиток теорії грошей як процес формування наукових шкіл, течій і теорій. Основні питання та періоди (класичний, кейнсіанський, сучасний) розвитку теорії грошей. Сутність номіналістичної та металічної теорій грошей. Теорія «представницької вартості паперових грошей».

Формування класичної кількісної теорії грошей та її основні положення. Розвиток поглядів на роль грошей в економіці (Й. Шумпетер, Д. Кейнс, монетаристи). Внесок Д. Кейнса в теорію грошових відносин. Виникнення і зміст монетаризму. Погляди кейнсіанців, монетаристів та представників теорії раціональних очікувань на доцільність здійснення грошово-кредитної політики. Зближення позицій монетаристів та неокейнсіанців у поглядах на грошово-кредитну політику.

### **Тема 3. Грошовий оборот та грошова маса**

Сутність та економічна основа грошового обороту. Поняття грошового потоку та критерії їх класифікації. Модель грошового обороту. Структура обігу. Грошова маса, грошова база та грошові агрегати. Швидкість обертання грошей. Закон кількості грошей, що необхідні для обігу. Сучасні засоби платежу.

### **Тема 4. Грошовий ринок та грошова система**

Сутність та особливості функціонування грошового ринку.

Сектори фінансування грошового ринку. Структура грошового ринку. Попит на гроші. Пропозиція грошей. Суть грошової системи. Елементи грошової системи. Типи грошової системи. Державне регулювання грошового обороту. Грошово-кредитна політика, її цілі та інструменти. Суть, причини та наслідки інфляції. Державне регулювання інфляції. Сутність та види грошових реформ.

### **Тема 5. Валютний ринок та валютні системи**

Сутність валюти та валютних відносин. Конвертованість валюти. Валютний ринок. Види операцій на валютному ринку. Валютний курс. Режими валютних курсів. Регулювання валютних курсів. Валютні системи та валютна політика. Платіжний баланс та золотовалютні резерви. Світові та міжнародні валютні системи. Міжнародні ринки грошей та капіталів.

### **Тема 6. Грошовий ринок**

Суть грошового ринку, його структура і суб'єкти. Характеристика грошових потоків на грошовому ринку і умови формуванні пропозиції, попиту і ціни.

Інституційна модель грошового ринку. Канали прямого і опосередкованого фінансування.

Економічна структура грошового ринку. Ринок грошей і ринок капіталів. Ринок цінних паперів і валютний ринок. Інструменти і методи управління грошовими потоками.

Попит на гроші і фактори, що його визначають. Характеристика попиту на гроші для трансакцій і на активи. Диверсифікація напрямів використання грошей.

Пропозиція грошей. Суть та механізми формування пропозиції грошей. Фактори, що визначають зміну пропозицій грошей.

Рівновага на грошовому ринку. Моделі встановлення рівноваги на грошовому ринку. Фактори, що визначають рівновагу грошового ринку.

### **Тема 7. Центральний і комерційні банки**

Центральні банки, історія їх походження, еволюційний та одночасний шлях виникнення центральних банків.

Емісія грошей і регулювання готівкового грошового обігу. Монопольне право центрального банку на емісію банкнот і монет. Канали емісії та види їх забезпечення.

Кредитні відносини з комерційними банками. Основні завдання та методи надання комерційним банкам кредитів, ефективність їх використання.

Регулювання банківської діяльності та нагляд. Мета та форми здійснення. Права ЦБ та можливі санкції за виявленні порушення. Характеристика адміністративного і індикативного регулювання діяльності комерційних банків.

Кредитно-розрахункове обслуговування уряду. Порядок взаємовідносин з урядом, визначений діючим законодавством. Становлення і розвиток кредитних відносин з урядом.

Зміст грошово-кредитної політики центрального банку, її місце і роль в системі державного регулювання економіки. Визначення стратегії і тактики грошово-кредитної політики.

Комерційні банки, їх суть та роль у кредитній системі. Функція комерційних банків, їх класифікація та характеристика.

Операції комерційних банків. Характеристика активних, пасивних, та власних операцій і банківських послуг сучасного комерційного банку.

Стійкість банківської системи та механізм її забезпечення. Характеристика показників прибутковості банків. Умови забезпечення високої ліквідності банків та причини її зниження. Можливі шляхи вирішення проблеми ліквідності банків. Страхування банківських депозитів та кредитів. Створення банківських резервів.

### **Тема 8. Сутність, види, функції кредиту**

Суть кредиту. Необхідність кредиту. Теоретичні концепції кредиту. Основні принципи кредитування. Форми кредиту: товарна та грошова. Відмінність двох форм кредиту та їх взаємний зв'язок. Банківський кредит. Міжгосподарський та споживчий кредити. Державний та міжнародний кредити. Позичковий процент.

## **Тема 9. Теорії кредиту**

Економічні передумови виникнення кредиту. Фінансовий і кредитний метод перерозподілу коштів в процесі відтворення, основні їх відмінності та сфера використання.

Суть кредиту як форми руху вартості на зворотній основі. Еволюція форм кредиту. Позичковий капітал як рушійна сила розвитку кредитних відносин.

Теорії кредиту. Суть натуралістичної і капіталотворчої теорій. Характерні риси і помилковість окремих положень. Формування принципів кредитного регулювання через регулювання грошової маси і норми позичкового проценту.

Форми та види кредиту. Характерні відмінності кредиту, наданого у товарній і грошовій формах. Класифікація кредиту залежно від суб'єкта кредитних відносин. Призначення та можливості комерційного, споживчого, державного, банківського, міжнародного кредиту. Характеристика строкового, онкольного, контокорентного, іпотечного, ломбардного, фірмового, вексельного кредиту, факторингу та овердрафту.

Позичковий процент, його сутність і роль. Норма процента та чинники, які на нього впливають на макро і мікро рівнях. Процент в умовах інфляції.

Функції кредиту, їх характеристика і особливості прояву, можливості від реалізації. Розвиток кредитних відносин в Україні.

### **Орієнтовані питання для фахового вступного випробування**

#### ***Питання I рівня складності***

1. Функцією грошей є...
2. Дефляція – це явище, пов'язане з...
3. Причиною якої інфляції є надмірний вплив іноземної валюти та зростання цін на продукцію, що ввозиться?
4. На чому базувалася вартість повноцінних грошей?
5. Кількість товарів і послуг, які можна придбати за грошову одиницю, – це...
6. Процес знецінення грошей внаслідок надмірної емісії і переповнення каналів обігу грошовою масою – це...
7. У якій функції гроші обслуговують процес ціноутворення?
8. У якій функції гроші забезпечують збереження вартості?
9. Показник грошової маси, в якому зібрана певна її частина, називається...
10. До складу кредитної системи країни належать...

#### ***Питання II рівня складності***

1. Походження грошей та їх функції.
2. Інфляція, її темпи і наслідки.
3. Роль кредиту у ринковій економіці.
4. Характеристика форм і видів державного кредиту.
5. Відмінність державного та банківського кредиту, їх спільні риси.
6. Поняття кредитної системи та її структура.
7. Основні функції та завдання Національного банку України.
8. Комерційні банки, їх види і функції. Операції комерційних банків.
9. Поняття та види валютних курсів

10. Характеристика методів валютного регулювання.
11. Поняття, призначення та основні завдання фондової біржі.
12. Учасники фондового ринку, їх характеристика.
13. Міжнародний валютний фонд, функції і напрями його діяльності.

### Список рекомендованої літератури

1. Гроші та кредит : навчальний посібник / І.В. Алексеев, М.К. Колісник, О.Й. Вівчар, П.Г. Ільчук. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2004. – 168 с.
2. Гроші та кредит : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / М.І. Мирун, М.І. Савлук, І.М. Лазепко та ін. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 124 с.
3. Гроші та кредит : підручник / за ред. проф. Б.С. Івасіва. – Тернопіль : Картбланш, 2000. – 510 с.
4. Гроші та кредит : підручник для вузів за спец. Фінанси та кредит / М.І. Савлук, К.Г. Зуллас, А.М. Коряк. – К. : Либідь, 2002. – 330 с.
5. Гроші та кредит : підручник. – 3-є вид., перероб. і доп. / М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін.; за заг. ред. М.І. Савлука. – К. : КНЕУ, 2002. – 598 с.
6. Михальський В. В. Грошово-кредитний потенціал золота в умовах обмеженості ресурсів // Фінанси України, 2007. – № 11. – С. 64–72.
7. Поддєрьогін А.М., Невмержицький Я.І. Ефективність управління грошовими потоками підприємства // Фінанси України. – 2007. – № 11. – С. 119–127.
8. Полозенко Д.В. Про гроші, інфляцію та фінанси у трансформаційній економіці // Фінанси України, 2008. – № 2. – С. 82–88.
9. Ставицький А.В., Хом'як В.Г. Вплив монетарної політики на економічну безпеку України // Фінанси України, 2007. – № 10. – С. 51–59.
10. Твердохлібова Д. Методика оцінки фінансового складу банківської системи України // Економіка України, 2008. – № 4. – С. 43–55.

## 3. ПОДАТКОВА СИСТЕМА

### Тема 1. Економічна сутність і функції податків

Податки як економічна, фінансова категорія. Специфічні ознаки податків, їх характеристика. Податки – головне джерело надходжень до бюджетної системи. Форми організації податкових відносин. Визначення податків, зборів, обов'язкових відрахувань. Функції податків як прояв їх сутності. Фіскальна і регулююча функції податків, їх зміст. Об'єктивна необхідність податків. Умови і причини функціонування податків. Роль держави у виникненні, розвитку та використанні податків. Значення податків. Роль податків у перерозподілі національного доходу. Об'єктивні та суб'єктивні передумови виникнення податків. Якісна характеристика податкових методів регулювання економіки. Теоретичні концепції податків.

## **Тема 2. Класифікація податків**

Основні види податків, що застосовуються на території України. Загальнодержавні податки та їх місце в механізмі регулювання макроекономічних пропорцій. Місцеві податки та обов'язкові платежі. Пряме та непряме оподаткування. Види прямого оподаткування та його роль у системі фінансового регулювання. Види непрямих податків, їх переваги та недоліки. Проблеми співвідношення прямих і непрямих податків. Поділ податків за платниками. Тенденції у структурі оподаткування.

## **Тема 3. Податкова система і податкова політика**

Поняття податкової системи. Основні терміни, що використовуються при оподаткуванні. Об'єкти, джерела, одиниці оподаткування. Ставка податку. Податкові пільги та санкції. Принципи побудови податкової системи.

Податкова політика як складова фінансової політики. Залежність податкової політики від базисних відносин. Роль держави у формуванні та реалізації податкової політики. Взаємозв'язок податкової політики і розвитку економіки. Концепції податкової політики. Системність у побудові податкової політики. Співвідношення прямих і непрямих податків.

Податки й інфляція. Взаємозв'язок цін і податків. Критерії якості податкової системи. Сутність податкового механізму, його структура. Умови ефективності податкового механізму. Податкове право, його значення в податковій політиці. Джерела податкового права. Податковий період. Податкове планування.

## **Тема 4. Податок на доходи фізичних осіб**

Принципи побудови податку на доходи фізичних осіб. Елементи податку: суб'єкти та об'єкти оподаткування, предмет оподаткування, формування бази оподаткування, система ставок оподаткування, система пільг з податку. Категорії суб'єктів та об'єктів оподаткування, режими оподаткування різних категорій.

Нормативно-правова база, що регулює питання оподаткування доходів фізичних осіб. Особливості визначення об'єкта оподаткування та формування бази оподаткування: суми виплат, що не включаються в сукупний річний оподатковуваний дохід; суми виплат, на які зменшується дохід з метою оподаткування. Ставки податку. Особливість визначення суми податкового окладу.

Особливості оподаткування доходів резидентів і нерезидентів України. Декларування доходів фізичних осіб. Категорії платників, зобов'язаних декларувати власні доходи.

## **Тема 5. Податок на прибуток підприємств**

Поняття про дохід і прибуток та порядок їх обчислення. Роль і значення податку у формуванні доходів бюджетів, регулюванні доходів підприємств різних форм власності. Склад платників податку.

Податок на прибуток підприємства: економічний зміст і сутність. Платники податку. Об'єкт оподаткування. Порядок обчислення оподаткованого прибутку. Склад валового доходу, скоригованого валового доходу. Склад валових витрат виробництва. Амортизація та амортизаційна політика підприємства. Порядок

обчислення оподаткованого прибутку та податку на прибуток. Система ставок податку і пільг.

### **Тема 6. Мито, специфічні акцизи**

Економічний зміст мита. Мито як складова податкової системи держави та інструмент тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Митна політика держави. Види мита. Елементи мита: суб'єкт, об'єкт, база оподаткування, ставки. Особливості визначення бази оподаткування – митної вартості. Види ставок мита (адвалерні та специфічні; повні, пільгові та преференційні). Порядок обчислення мита та алгоритм розрахунку.

Суть і значення акцизного податку. Платники і об'єкти акцизного податку. Визначення оподаткованого обороту. База оподаткування для адвалерного та специфічного оподаткування. Пільги. Характеристика ставок акцизного податку: адвалерні та специфічні ставки. Порядок обчислення. Формування цін з ПДВ і акцизним податком, обчислення акцизного податку, складання розрахунків. Порядок обчислення акцизного податку з імпортованих товарів. Строки сплати в бюджет і звітність платників. Порядок маркування алкогольних та тютюнових виробів марками акцизного податку. Контроль органів державної податкової служби за платниками акцизного податку.

### **Тема 7. Податок на додану вартість**

Економічна природа і значення податку на додану вартість в забезпеченні доходної частини бюджету. Закон України "Про податок на додану вартість". Платники ПДВ. Об'єкт оподаткування і порядок його визначення. Визначення оподаткованого обороту. Пільги по податку, порядок їх надання, ставки податку. Порядок обчислення ПДВ і терміни сплати в бюджет: податкове зобов'язання та податковий кредит; дата виникнення податкового зобов'язання. Особливості обчислення і сплати податку для окремих платників і за окремими товарами (роботами, послугами).

### **Тема 8. Місцеві податки та збори**

Економічна суть та значимість місцевого оподаткування. Податок з реклами: загальна характеристика та порядок розрахунку. Комунальний податок: загальна характеристика та порядок розрахунку. Особливості застосування місцевих зборів, розрахунок та система ставок. Роль місцевих податків в доходах місцевих територіальних бюджетів, порядок сплати і перерахування до місцевого бюджету податків, зборів (обов'язкових платежів).

## **Орієнтовані питання для фахового вступного випробування**

### ***Питання I рівня складності***

1. Законодавчо встановлений розмір податку на одиницю оподаткування – це...
2. Сукупність заходів держави в сфері побудови податкової системи і мобілізації податків до бюджету – це...



3. Фізичний або вартісний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання, – це...
4. Функціями податків є...
5. Метод стягнення податку, за якого сплата податку здійснюється безпосередньо при оплаті доходу платника, називається...
6. Яка чисельна одиниця виміру об'єкта оподаткування, до якої встановлюються податкові ставки?
7. Майно, товари, дохід, обороти з реалізації товарів (робіт, послуг), з наявністю яких у платника виникає податкове зобов'язання, – це...
8. Ставка податку, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється у відсотковому або кратному відношенні до одиниці вартісного виміру бази оподаткування, називається...
9. Ставка податку, згідно з якою розмір податкових нарахувань встановлюється як фіксована величина стосовно кожної одиниці виміру бази оподаткування, називається...
10. У чому полягає сутність методу стягнення податків, при якому платник податку сплачує його частками протягом усього податкового періоду?

### *Питання II рівня складності*

1. Сутність і функції податків, їх складові елементи.
2. Сутність податкової системи, принципи її побудови.
3. Принципи побудови податкової системи.
4. Класифікація податків.
5. Характеристика структури податкової системи України.
6. Суть податкової політики держави та характеристика її принципів.
7. Характеристика форм оподаткування.
8. Елементи системи оподаткування.
9. Характеристика основних прямих податків.
10. Характеристика основних непрямих податків.
11. Характеристика місцевих податків і зборів.
12. Функції та завдання Державної податкової адміністрації України.

### **Список рекомендованої літератури**

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
2. Василик О.Д. Податкова система України : навчальний посібник / О.Д. Василик. – К. : ВАТ «Поліграфкнига», 2004. – 478 с.
3. Історія оподаткування : навчальний посібник / Ф.О. Ярошенко, П.В. Мельник, В.Л. Андрущенко, В.М. Мельник. – Ірпінь : Національна академія ДПС України, 2004. – 242 с.
4. Онисько С.М. Податкова система : підручник / С.М. Онисько, І.М. Тофан, О.В. Грицина; за заг. ред. С.М. Онисько. – Львів : Магнолія Плюс, 2004. – 312 с.

5. Податкова система : Методичні вказівки до практичних занять для студентів напряму підготовки «Фінанси і кредит» денної та заочної форм навчання / Вахновська Н.А. – Луцьк : ЛНТУ, 2011. – 64 с.
6. Податкові системи зарубіжних країн. Литвиненко Я.В., Якушик І.Д. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauchim.org.ua/uchebnaja-literatura/podatki/384-podatkovyi-sistemi-zarubizhnix-krayin-litvinenko-ya-v-yaku.html>
7. Сердюк О.М., Заревчацька Т.В. Податкова система (практикум) : навчальний посібник / О.М. Сердюк, Т.В. Заревчацька. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 328 с.
8. Система оподаткування та її інформаційно-облікове забезпечення : навч. посібник / П.М. Гарасим, О.М. Десятнюк, Г.П. Журавель. – К. : Професіонал, 2006. – 736 с.
9. Соколовська А.М. Основи теорії податків : навчальний посібник / А.М. Соколовська. – К. : Кондор, 2010. – 326 с.
10. Управління податкоспроможністю суб'єктів господарювання. Мельник В.М. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauchim.org.ua/uchebnaja-literatura/jekonomika/222-upravlinnya-podatkospromozhnisty-subyektiv.html>

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

професор О.К. Грищук

« \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2020 р

**КРИТЕРІЇ****оцінювання знань на державному екзамені  
для здобуття ступеня бакалавра  
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»*****Структура оцінки державного екзамену***

Оцінка державного екзамену (за шкалою від 100 до 200 балів) складається із суми балів, виставлених фаховою атестаційною комісією в результаті перевірки письмової роботи студента, виконаної ним на державному екзамені, за відповіді на кожне з 8 питань білета.

***Порядок оцінювання підготовленості вступників***

Оцінка державного екзамену визначається у такому порядку:

1) виставляють бали за відповіді на кожне питання білета виходячи із наведених нижче критеріїв оцінювання відповідей;

2) обчислюють оцінку державного екзамену за формулою  $Q = 100 + \sum_{i=1}^8 B_i$

де  $B_i$  – кількість балів за відповідь на  $i$ -е питання.

***Критерії оцінювання відповідей на питання***

Відповідь на кожне тестове завдання (питання з 1-го по 5-е, які передбачають вибір студентом відповіді із наведених у білеті 3 варіантів відповіді, із яких тільки один правильний) може бути оцінена у 5 бали (якщо вибрано правильну відповідь) або 0 балів (якщо вибрано неправильну відповідь із запропонованих у білеті варіантів відповіді або вибрано більше одного варіанта відповіді або відповідь не надано).

Відповідь на кожне теоретичне питання (питання 6-е та 8-е, які передбачають надання студентом розгорнутої теоретичної відповіді) може бути оцінена балами від 0 до 25.

Відповідь на теоретичні питання, які передбачають надання студентом розгорнутої теоретичної відповіді, оцінюють виходячи із наведених у таблиці характеристик відповіді.

Кількість балів	Характеристика відповіді
19–25	<p>Повна, наведена у логічно правильній послідовності відповідь, яка свідчить про всебічні, систематизовані та глибокі знання з поставленого питання; демонструє здатність вільно оперувати здобутими знаннями: диференціювати та інтегрувати їх, відтворювати та аналізувати отриману інформацію, робити обґрунтовані висновки та узагальнення, виявляти й відстоювати власну позицію, переконливо висловлювати думку та чітко формулювати відповідь.</p> <p>Як правило, таку оцінку отримує випускник, який відповів на питання не менше ніж на 90 %.</p> <p>Відповідь оцінюють у 25 балів тільки за умови надання вичерпної відповіді на питання.</p>
12–18	<p>Досить повна, без суттєвих неточностей, наведена у логічно правильній послідовності відповідь, яка свідчить про ґрунтовні та систематизовані знання з поставленого питання; демонструє здатність впевнено оперувати здобутими знаннями: відтворювати та аналізувати отриману інформацію, пояснювати основні закономірності, робити висновки, чітко висловлювати думку та формулювати відповідь.</p> <p>Як правило, таку оцінку отримує студент, який відповів на питання на 70–90 %.</p>
6–11	<p>Не зовсім повна, із неточностями та окремими незначними помилками, наведена в основному у правильній послідовності відповідь, яка свідчить про задовільні знання з поставленого питання: демонструє здатність відтворювати основну інформацію відповідно до поставленого питання.</p> <p>Як правило, таку оцінку отримує студент, який відповів на питання на 50–70 %.</p>
1–5	<p>Фрагментарна, із суттєвими неточностями та принциповими помилками відповідь, яка свідчить про неповноту знань з поставленого питання, демонструє наявність у студента утруднень при відтворенні інформації відповідно до поставленого питання.</p> <p>Як правило, таку оцінку отримує вступник, який відповів на питання менше ніж на 50 %.</p>
0	<p>Відповідь не надано або надана відповідь не відповідає поставленому питанню</p>

Оцінка Державного екзамену від 100 до 119 балів вважається незадовільною.

Директор ЦЗДН

С.В. Ковбасенко

